

KLAGANDE

Försäkringskassan

MOTPART

Johan Brand, 19690805-0195

Ombud: Förbundsjurist Gustav Sjöberg

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Stockholms dom den 30 november 2018
i mål nr 28121-17, se bilaga A

SAKEN

Återbetalning av sjukpenning och rehabiliteringsersättning

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten bifaller överklagandet och fastställer Försäkringskassans
beslut den 9 november 2017.

YRKANDEN M.M.

Försäkringskassan yrkar i första hand att Försäkringskassans beslut ska fastställas och i andra hand att Johan Brand ska betala tillbaka åtminstone en del av återkravet. Försäkringskassan för fram bl.a. följande. Johan Brand kan inte anses ha nedsatt arbetsförmåga i förhållande till ett normalt förekommande arbete på arbetsmarknaden samtidigt som han ägnar sig åt sitt specialintresse i den omfattning han har gjort. Under 2014 och 2015 spelade Johan Brand bas på konserter och repeterade regelbundet. Han var då sjukskriven på grund av bl.a. reaktion på svår stress och utmattningssyndrom. Det finns en diskrepans mellan uppgifterna i de medicinska underlagen och att Johan Brand har klarat av att stå på scen och spela bas i ett par timmar framför publik vid flera tillfällen. Trots att han har uppgett för sin läkare att han knappt har någon förmåga alls har han klarat av att resa till olika kontinenter och repetera inför konserter. Att han trots detta påstås inte ha någon arbetsförmåga är inte rimligt. Efter förvaltningsrättens dom har det kommit fram att Johan Brand har startat ytterligare ett band under den i målet aktuella perioden och att bandet 2018 producerat en skiva. All musik är skriven, arrangerad och producerad av Johan Brand. Detta förstärker ytterligare den bedömning som har gjorts. Om det inte anses ha gjorts sannolikt att Johan Brand har en hel arbetsförmåga i förhållande till ett normalt förekommande arbete på arbetsmarknaden är det i vart fall visat att han har en partiell arbetsförmåga. Han är därför återbetalningsskyldig för den del som han har uppvisat en arbetsförmåga.

Johan Brand anser att överklagandet ska avslås och för fram bl.a. följande. Det är Försäkringskassan som ska visa att förutsättningarna för återbetalning är uppfyllda. Beviskravet vid återbetalning är högre än vad som allmänt kan sägas gälla inom förvaltningsprocessen. Han har presenterat omfattande bevisning. Försäkringskassan har däremot inte gjort det trots att beviskravet för kassan närmar sig det som finns inom straffrätten. Det är vanligt att ha ett specialintresse eller särintresse när man

har de diagnoser han har, i hans fall rör det sig om att spela bas. Eftersom han inte kan spela efter noter kan hans musicerande inte likställas med en professionell förmåga. Den tid som han har ägnat åt bandet under den tvistiga perioden understiger en normal semester och kan därför inte utgöra en arbetsförmåga. Han har ingen arbetsförmåga nu och hade inte heller det under den i målet aktuella perioden. När han tidigare arbetade var det med omfattande anpassningar. Han har inte haft ett jobb under någon längre period. Under hela sjukdomsperioden har han rekommenderats av läkare att ägna sig åt sitt specialintresse, vilket han har gjort. Att spela musik är en umgängesform som vilken som helst. Försäkringskassan visar stor oförståelse för vad det innebär att spela i ett litet hobbyband. Han har inte tjänat några pengar på sitt deltagande i bandet. Inspelningen av den nya skivan har skett uteslutande hemma hos honom och hos den vän han gjorde skivan med. Skivan består av fem låtar, varav fyra är instrumentella. Det tog fem år att göra skivan och det var i princip endast det sista året som var aktivt. Under detta år fick han ingen ersättning från Försäkringskassan. Han kunde spela in skivan efter omfattande hjälp från boendestödjare, god man och kuratorer. Skivan har gjort honom frisk. Det måste understrykas att han blivit ordinerad att musicera som rehabilitering. Han har följt dessa råd och bör därför inte blir återbetalningsskyldig. Han hänvisar till intyg från psykoterapeut, kurator och specialist i psykiatri.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Frågan i målet är om Johan Brand är återbetalningsskyldig för all den sjukpenning och rehabiliteringsersättning som har betalats ut till honom för perioden 11 april 2014–20 januari 2017 och om det i så fall finns sådana särskilda skäl som krävs för att helt eller delvis efterge kravet på återbetalning.

För att Johan Brand ska bli återbetalningsskyldig krävs det att han har tagit emot ersättning som han inte har haft rätt till, genom att lämna

oriktiga uppgifter eller genom att inte fullgöra sin uppgifts- eller anmälningsskyldighet. Det är Försäkringskassan som ska visa att förutsättningarna för återbetalning är uppfyllda (HFD 2011 ref. 81).

Av utredningen i målet framgår att Johan Brand har varit medlem i ett band under den aktuella perioden och att han samtidigt fått hel sjukpenning och rehabiliteringsersättning. Vidare framgår det att bandet i omgångar har turnerat över stora delar av världen, att Johan Brand rest långa sträckor för att ta sig till dessa platser samt att han stått på scen och att han har repeterat inför spelningarna. Det har i kammarrätten kommit fram att han under den aktuella perioden startat och varit aktiv i ytterligare ett band.

Kammarrätten anser att det finns en stor diskrepans mellan vad Johan Brand enligt de medicinska underlag som utfärdats under aktuell period inte klarade av att göra och vad han faktiskt har klarat av genom sitt deltagande i bandet. Johan Brand har lämnat in intyg från kuratorer och en specialist i psykiatri där det framgår att hans musicerande bedöms vara en form av rehabilitering som inte kan likställas med en arbetsförmåga. Kammarrätten anser dock att Johan Brands deltagande i bandet visar att han har haft en hel arbetsförmåga. Att han inte fått någon ekonomisk ersättning för sin medverkan i bandet och det han i övrigt fört fram ändrar inte bedömningen. Han har därför inte haft rätt till någon sjukpenning eller rehabiliteringsersättning för den i målet aktuella perioden.

Kammarrätten konstaterar att Johan Brand inte har berättat om sitt deltagande i något av banden, trots frågor från Försäkringskassan om bl.a. fritidsintressen. Han har alltså själv orsakat att ersättning utgått felaktigt genom att inte fullgöra sin uppgiftsskyldighet. Johan Brand är därför återbetalningsskyldig för all den sjukpenning och rehabiliteringsersättning som har betalats ut till honom under den aktuella perioden.

Den återstående frågan i målet är om det finns sådana särskilda skäl som krävs för att helt eller delvis efterge kravet på återbetalning. Möjligheten till eftergift ska tillämpas restriktivt. Eftergift kan komma ifråga för att mildra konsekvenserna av det stränga personliga ansvar som följer av återbetalningsskyldigheten och för att anpassa beloppets storlek till den återbetalningsskyldiges ekonomiska och sociala situation (RÅ 2008 ref. 2 och HFD 2011 ref. 61). Johan Brand har inte visat att det finns sådana särskilda skäl för att till någon del efterge kravet på återbetalning. Försäkringskassans beslut om återbetalning av sjukpenning och rehabiliteringsersättning har alltså varit riktigt. Överklagandet ska därför bifallas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 4).

Catharina Abrahamsson
kammarrättsråd
ordförande

Maria Dahlberg
kammarrättsråd
referent

Julia Nordgren
tf. assessor

Amanda Ericsson
föredragande jurist

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I STOCKHOLM**

Avdelning 33

DOM

2018-11-30

Meddelad i Stockholm

Mål nr

28121-17

KLAGANDE

Bo JOHAN Brand, 19690805-0195

God man: Tomas Andrén

Harpaltsvägen 3

185 41 Vaxholm

MOTPART

Försäkringskassan

Processjuridiska enheten, Stockholm

103 51 Stockholm

ÖVERKLAGAT BESLUT

Försäkringskassans beslut 2017-11-09, se bilaga 1

SAKEN

Återkrav av sjukpenning samt rehabiliteringsersättning

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Med delvis bifall till överklagandet beslutar förvaltningsrätten med ändring av Försäkringskassan beslut att Johan Brand är återbetalningsskyldig endast för den sjukpenning och rehabiliteringsersättning som lämnats för dagarna 22-25 maj 2014, 6-9 november 2015 och 15-22 november 2015.

Försäkringskassan ska beräkna det belopp som Johan Brand ska återbetala.

YRKANDEN M.M.

Försäkringskassan beslutade den 9 november 2017 att inte ändra sitt tidigare beslut att Johan Brand betala tillbaka 623 481 kr som han har fått för mycket i sjukpenning och rehabiliteringsersättning för tiden den 11 april 2014 till den 20 januari 2017. **Skälen för beslutet framgår av bilaga 1.**

Johan Brand yrkar i första hand att han ska anses ha rätt till hel sjukpenning och rehabiliteringspenning för tiden 11 april 2014 till 20 januari 2017 och att han inte ska vara återbetalningsskyldig. I andra hand yrkar han att han ska beviljas eftergift med hela beloppet. Han anför i huvudsak följande. Han har saknat förmåga att på ett rimligt sätt företräda sig själv gentemot Försäkringskassan och har inte varit arbetsför sedan han sjukskrevs i januari 2014. Hans hälsa har sedan dess gradvis försämrats. När han drabbades av psykisk ohälsa så mycket att han inte kunde fortsätta sitt arbete så fortsatte han att efter bästa förmåga repetera och spela med sitt band. Basgitarrspelandet gav ett behövligt miljöombyte som blev en ventil för honom i allt elände. På grund av sina begränsningar var han inte aktiv i planerandet inför, under och efter spelningarna utan deltog bara i spelningar och vissa repetitioner. Att bedöma att hans arbetsförmåga överstiger tre fjärdedelar av ett normalt heltidsarbete på 40 timmar i veckan är helt orimligt. Han har inte planerat spelningarna utan bara spelat på scen tio gånger i totalt cirka 30 timmar under nästan tre år. Han är helt självlärd och kan inte läsa noter.

När han insjuknade år 2014 orkade han först inte delta i bandets sporadiska spelande i ett garage men efter att hans läkare uttryckligen rekommenderade honom att återuppta spelandet, som en del i rehabiliteringen, började han när han orkade delta i spelandet. Att han följt sin läkares rekommendation att fortsätta med sitt musicerande kan inte betraktas som att han klarat krävande

arbetsuppgifter. För honom har ingen förändring funnits att anmäla eftersom han inte förstod att det skulle kunna betraktas som arbete från den 14 april 2014. I hans fall kan anmälningsskyldigheten bli orimligt sträng eftersom han inte skäligen kunnat inse denna skyldighet.

Han har både en svår ekonomisk och en svår social situation. Familjens enda inkomst är hustruns lön som ofta inte räcker till de löpande boendekostnaderna. Arbetsförmedlingen har bedömt att han saknar arbetsförmåga. Hans hustru har också blivit sjukskriven och deras två barn har en egen problematik. Det aktuella återkravsbeloppet avser en lång tidsperiod och är så högt att han inte kommer kunna återbetala det inom en rimlig tid på grund av sin ekonomiska och sociala situation. Vårdbidraget ingår i hans frus taxerade inkomst och hennes arbetsinkomst uppgick endast till 483 321 kr före skatt år 2016.

Försäkringskassan anser att överklagandet ska avslås och anför i huvudsak följande. Faktum är att de psykiska besvär som Johan Brand uppges ha inte har hindrat honom från att i årtal klara krävande arbetsuppgifter som att resa långt bort, stå på scen vid spelningar framför en publik där han har klarat att spela ett instrument, repetera och planera samtidigt som han har haft hel sjukpenning och rehabiliteringsersättning. Johan Brand har själv orsakat felutbetalningen genom att inte anmäla att han arbetat när han har varit helt sjukskriven och fått hel sjukpenning och rehabiliteringsersättning. Han är därför återbetalningsskyldig för den felaktigt utbetalda sjukpenningen och rehabiliteringsersättningen.

Enligt huvudregeln i 108 kap. 11 § socialförsäkringsbalken får Försäkringskassan efterge krav på återbetalning. Försäkringskassan anser dock inte att det finns skäl för att efterge kravet på återbetalning. Av Försäkringskassans utredning framgår att Johan Brands fru år 2016 har en taxerad inkomst på 587 100 kr. I överklagan har det uppgetts att hon är

sjukskriften, men det är inget som framgår av Försäkringskassans interna ärendehanteringssystem. Hon får vårdbidrag och barnbidrag betalas ut med 2 250 kr per månad. Paret Brand äger en fastighet och Johan Brand har flera år kvar i arbetslivet. Försäkringskassan anser att Johan Brand inte har visat att han inte skulle kunna betala återkravet. Det framkommer inga sociala eller andra skäl som fastställts i praxis som gör att Försäkringskassan anser att kravet på återbetalning ska efterges.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Utgångspunkter för prövningen

I de fall en försäkrad, genom att lämna oriktiga uppgifter eller underlåta att fullgöra en uppgifts- eller anmälningsskyldighet, har orsakat att en ersättning enligt SFB har utbetalats felaktigt ska Försäkringskassan besluta om återbetalning av ersättningen. Återbetalningsskyldigheten är i dessa fall strikt och kravet om återbetalning kan enbart efterges helt eller delvis om det finns särskilda skäl. (Se 108 kap. 2 och 11 §§ SFB.)

Det är Försäkringskassan som har bevisbördan för att det finns förutsättningar för återbetalningsskyldighet (HFD 2011 ref. 81). Däremot är det den försäkrade som ska visa skäl för eftergift av återbetalning.

Av utredningen framgår bl.a. följande. Johan Brand har under tiden 11 april 2014 - 20 januari 2017 uppburit hel sjukpenning och rehabiliteringsersättning. Under samma tid har han varit med i en musikgrupp som varit aktiv och turnerat utomlands. Enligt de uppgifter han själv har lämnat har hans insats varit följande. Repetitioner med bandet 0-2 gånger per månad med cirka 2 timmars spelning per gång. Totalt tio genomförda spelningar, fyra stycken år 2014 och sex stycken år 2015. Inför en spelning har han fått biljett och annan information hemskickad till sin fru. Hon har hjälpt honom

med packandet samt skjutsat honom till det aktuella färdmedlet. Där har bandmedlemmar mött honom och sett till att hjälpa honom genomföra resan, komma till stället de ska bo på och se till att han blev klar att genomföra sin del av framförandet. I avvaktan på hemresan undvek han de sociala sammanhangen. Inför och under hemresan har han fått motsvarande hjälp.

Johan Brand har bl.a. åberopat intyg från läkare och en ljudtekniker som hjälpt bandet. Läkaren har i huvudsak uppgett att Johan Brands arbetsförmåga är nedsatt med 100 procent, att personer med hans problematik kan ha specialintressen, i Johan Brands fall musik, som fungerar som en form av återhämtning samt att personer med hans problematik har svårt att hantera och tolka information varför det är orättvist att lägga stor vikt vid informationsplikten. Ljudteknikern har intygat att Johan Brands engagemang i bandet har varit begränsat till att enbart spela sitt instrument.

Återkravet avseende tid utomlands utanför EU/EES-området

Det är ostridigt att Johan Brand samtidigt som han har uppburit sjukpenning eller rehabiliteringsersättning har rest utomlands utanför EU/EES-området utan tillstånd från Försäkringskassan. Johan Brand har anfört bl.a. att han har svårt att förstå skriftlig dokumentation och därför missade att ansöka om tillstånd att få resa iväg. Enligt honom har han utifrån sin problematik inte skäligen kunnat inse sin anmälningsskyldighet. Förvaltningsrätten anser dock att utredningen inte ger stöd för att han skulle ha haft något giltigt skäl för att inte i förväg söka tillstånd från Försäkringskassan för resorna i enlighet med 6 kap. 15 § SFB. Johan Brand har därmed genom att inte, i enlighet 110 kap. 46 § SFB, anmäla de aktuella utlandsvistelserna orsakat att ersättning felaktigt har utbetalats. Av utredningen i målet framgår att Johan Brand har haft spelningar utanför EU/EES-området, den 22-25 maj 2014 i Mexiko, den 6-9 november 2015 i Japan och den 15-22 november 2015 i USA. Johan Brand är därför återbetalningsskyldig för den

sjukpenning och rehabiliteringsersättning som felaktigt har lämnats för dessa dagar.

Återkravet i övrigt

Försäkringskassan har i det överklagade beslutet bl.a. angett att eftersom Johan Brand inte anmält till Försäkringskassan att han rest utomlands, övat och turnerat med sin musikgrupp så har han inte uppfyllt sin anmälnings-skyldighet. Som framgår ovan gör förvaltningsrätten ingen annan bedömning vad gäller Johan Brands spelningar utanför EU/EES-området.

Förvaltningsrätten kan dock utifrån vad Försäkringskassan angett inte finna att myndigheten har visat att Johan Brand genom sitt deltagande i musikgruppen har uppvisat en arbetsförmåga i förhållande till ett normalt förekommande arbete. Enligt Johan Brands egna uppgifter, som Försäkringskassan inte har ifrågasatt, har hans deltagande i princip varit begränsat till att spela sitt instrument. Han har inte deltagit i planering för bandet eller för de resor han åkt med på, han har fått stöd att ta sig till olika färdmedel och stöd under resorna och han har inte deltagit i de sociala sammanhangen vid bandets spelningar. Förvaltningsrätten kan inte finna att en förmåga att delta i repetitioner varannan vecka, att resa långt bort och att stå på scen och spela inför publik i ringa omfattning motsvarar en arbetsförmåga i ett normalt förekommande arbete.

Försäkringskassan har även gjort gällande att Johan Brand uppvisat en arbetsförmåga genom att planera. Vilken planering som avses är enligt förvaltningsrättens mening oklart. Enligt Johan Brands egna uppgifter och de intyg som han har åberopat så har han inte ansvarat eller deltagit i planeringen för bandet och han har även i princip lotsats genom resorna. Försäkringskassan har inte sagt emot detta och heller inte utvecklat vad som avses med den påtalade planeringen. Johan Brands deltagande i

musikgruppen, såsom det oemotsagt beskrivits av honom, och den sociala förmåga det har krävt framstår enligt förvaltningsrättens bedömning inte som oförenliga med de begränsningar som beskrivs i läkarintygen och som föranlett att han beviljats ersättning. Förvaltningsrätten anser mot denna bakgrund att Försäkringskassans inte har gjort sannolikt att Johan Brands engagemang i musikgruppen motsvarar en arbetsförmåga i ett normalt förekommande arbete som medför att sjukpenning och rehabiliteringsersättning lämnats felaktigt eller med för högt belopp. Eftersom det inte gjorts sannolikt att Johan Brand haft en arbetsförmåga som utesluter eller minskar hans rätt till ersättning har det inte heller funnits någon uppgiftsskyldighet som han underlåtit att iaktta. Det föreligger således inte grund för återkrav med anledning av att Johan Brand underlåtit att anmäla att han haft en arbetsförmåga.

Eftergift

Förvaltningsrätten har ovan funnit att sjukpenning och rehabiliteringsersättning felaktigt har utgått till Johan Brand de dagar han har vistats utanför EU/EES-området under den aktuella tiden, den 11 april 2014 – 20 januari 2017. Johan Brand har orsakat de felaktiga utbetalningarna genom att inte anmäla till Försäkringskassan att han vistats utanför EU/EES-området utan Försäkringskassans medgivande. Förvaltningsrätten anser att vad Johan Brand har anfört och vad som i övrigt har framkommit inte visar att det finns särskilda skäl för att till någon del efterge kravet på återbetalning. Johan Brand är därför återbetalningsskyldig för den felaktiga ersättning han fått för dagarna 22-25 maj 2014, 6-9 november 2015 och 15-22 november 2015.

Överklagandet ska således bifallas delvis på så sätt att Försäkringskassans beslut ska ändras och Johan Brand ska vara återbetalningsskyldig för den sjukpenning och rehabiliteringsersättning som har lämnats för dagarna 22-

25 maj 2014 då han befann sig i Mexiko, 6-9 november 2015 då han befann sig i Japan och 15-22 november 2015 då han befann sig i USA. Johan Brand är däremot inte återbetalningsskyldig för den sjukpenning och rehabiliteringsersättning som i övrigt har lämnats under tiden den 11 april 2014 – 20 januari 2017. Det ankommer på Försäkringskassan att beräkna det belopp som Johan Brand ska betala tillbaka.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Detta avgörande kan överklagas. Information om hur man överklagar finns i bilaga 2 (FR-12).

Eva Blom
Rådman

Nämndemännen Jonatan Andersen, Gunilla Bergström och Jan Ejme har också deltagit i avgörandet.

Hanna Hansson har föredragit målet.

Hur man överklagar

FR-12

Vill du att beslutet ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 2 månader

Tiden räknas oftast från den dag som du fick del av det skriftliga beslutet. I vissa fall räknas tiden i stället från beslutets datum. Det gäller om beslutet avkunnades vid en muntlig förhandling, eller om rätten vid förhandlingen gav besked om datum för beslutet.

För en part som företräder det allmänna (till exempel myndigheter) räknas tiden alltid från beslutets datum.

Observera att överklagandet måste ha kommit in till domstolen när tiden går ut.

Vilken dag går tiden ut?

Oftast är sista dagen för överklagande exakt 2 månader från det datum som tiden börjar räknas.

Exempel: Du fick del av beslutet den 21 december
→ tiden går ut den 21 februari.

Om samma datum inte finns i slutmånaden går tiden i stället ut på slutmånadens sista dag.

Exempel: Du fick del av beslutet den 31 december
→ tiden går ut den 28 februari.

Är sista dagen en lördag, söndag eller helgdag, mid-sommarafton, julafton eller nyårsafton, räcker det att överklagandet kommer in nästa vardag.

och varför du tycker att kammarrätten ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).

3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.

Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skicka eller lämna in överklagandet till förvaltningsrätten. Du hittar adressen i beslutet.

Vad händer sedan?

Förvaltningsrätten kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att beslutet gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar förvaltningsrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till kammarrätten.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning kan även kammarrätten skicka brev på detta sätt.

Så här gör du

1. Skriv förvaltningsrättens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att beslutet ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha

Prövningstillstånd i kammarrätten

När överklagandet kommer in till kammarrätten tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Kammarrätten ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att förvaltningsrätten dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om förvaltningsrätten dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller det överklagade beslutet. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med förvaltningsrätten om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i beslutet.

Mer information finns på www.domstol.se.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten*.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom två månader* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

För en enskild klagande är sista dagen för överklagande två månader från den dag då han/hon fick del av kammarrättens beslut. Om klaganden fick del av kammarrättens beslut t.ex. den 30 juni måste skrivelsen med överklagande ha kommit in senast den 30 augusti. Om klaganden fick del av beslutet t.ex. den 31 juli, som inte har någon motsvarighet två månader senare, löper tiden i stället ut på slutmånadens sista dag, dvs. i det här exemplet den 30 september. Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nå för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.